

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

Український мовно-інформаційний фонд

Україна, 03039,
м. Київ 39,Голосіївський проспект, 3
тел./факс: +38(044) 525-81-65
e-mail: hostmaster@ulif.org.ua

ЕКСПЕРТНИЙ ВИСНОВОК

щодо лінгвостилістичної коректності та оригінальності тексту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук К.М. Кириленко «Теоретичні і методичні основи формування інноваційної культури майбутніх культурологів у вищому навчальному закладі», захищену 15 жовтня 2015 р. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.004.18 Національного університету біоресурсів і природокористування України зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Місце і дата підготовки висновку

м. Київ
27.03.2017

Підстава для проведення експертизи: письмове звернення члена Президії Всеукраїнської громадської організації «Українська федерація вчених» члена-кореспондента НАН України Мазура В.Л. (лист №192-01 від 11.10.2016).

Об'єкт дослідження: текст дисертації на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук на тему «Теоретичні і методичні основи формування інноваційної культури майбутніх культурологів у вищому навчальному закладі» автора К.М. Кириленко (далі – дисертація Кириленко К.М.), наданий ініціатором експертизи на оптичному диску (веб-адреса ресурсу з текстом дисертації <http://false-science.ucoz.ua/Kirilenko/Kirilenko-diss.pdf>)

Предмет дослідження

На розгляд логіко-лінгвістичної експертизи виносяться наступні питання:

1). Чи відповідає лінгвостилістичне оформлення дисертації вимогам, встановленим МОН України до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук?

2). Чи містить наданий для експертизи текст матеріали інших авторів без посилання на джерела? У разі стверджувальної відповіді – який відсоток (частка) таких запозичень?

Термін проведення дослідження

Дослідження розпочато 17.01.2017 р., закінчено 27.03.2017 р.

Склад експертної групи: Шевченко Лариса Леонідівна, кандидат філологічних наук, завідувач відділу лінгвістики Українського мовно-інформаційного фонду НАН України, Надутенко Максим Вікторович, завідувач відділу інформатики Українського мовно-інформаційного фонду НАН України, Ющенко Світлана Сергіївна, молодший науковий співробітник Українського мовно-інформаційного фонду НАН України.

Інструменти дослідження: Інтегрована лексикографічна система «Словники України», Український національний лінгвістичний корпус, академічний Тлумачний словник української мови в 11 т.; академічний Тлумачний словник української мови в 20 т., Український правопис / Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Інститут української мови НАН України. – К. : Наукова думка, 2008. – 288 с.; Система аналізу текстів; веб-ресурси: OnlineCorrector (URL: <http://onlinecorrector.com.ua/>), багатомовний онлайн словник Glosbe (URL: <https://ru.glosbe.com/>) (пам'ять перекладу), Караванський С. «Російсько-український словник складної лексики».

ХІД ЕКСПЕРТИЗИ

І. ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ

1.1. Лінгвостилістичний аналіз будь-якого тексту наукового стилю є перевіркою дотримання автором вимог ДСТУ 3008-95 «Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення», що стосуються викладу змісту та результатів дослідження. Цими вимогами є: стислість,

логічність, грамотність, аргументованість, точність, відсутність повторів та бездоказових тверджень.

1.2. До проведення лінгвостилістичного аналізу дисертації Кириленко К.М. було додатково залучено фахівця-лінгвіста із багаторічним досвідом редакторської роботи з числа співробітників УМІФ НАН України (к.філол.н. Заїка Н.М.).

Результати аналізу подано у **Додатку 1** (таблиці 1 – 29).

1.3. За результатами лінгвостилістичного аналізу встановлено, що текст дисертації Кириленко К.М. містить: **84 технічні помилки** (слова із поміняними місцями літерами, іншими, зайвими та пропущеними літерами, помилковими великими та малими літерами; помилковий повтор слів; помилкові та пропущені слова в реченні), **122 орфографічні помилки**, з яких **34 – помилки в іменах та прізвищах авторів цитованих джерел, 43 пунктуаційні помилки** (пропущені, зайві та інші розділові знаки); **72 синтаксичні помилки** (неузгодженість у відмінку, роді та числі, видочасова неузгодженість дієслів, помилкові закінчення, помилки у вживанні службових частин мови); **314 стилістичні помилки**, з яких **294 – російські кальки, 32 семантичні помилки** (тавтології, помилки у слововживанні, семантично неузгоджені речення); **3 логічні та 27 фактичних помилок**.

Загальна кількість помилок 696 – без урахування порушення норм евфонії (збіг голосних та приголосних), помилок, виправлення яких має дискусійний чи рекомендаційний характер або потребує перефразування речення.

1.4. Дисертація Кириленко К.М. характеризується багатослівністю, неоднорідністю викладу, недоречною в науковому тексті образністю,

надміром російських лексичних та синтаксичних кальок, некоректних, недолугих та слабких у змістовому відношенні тверджень

*(Час виступає **могутнім чинником, стимулюючим** навчально-наукову діяльність. (С. 201);*

Гомеостаз – це підтримка програми функціонування системи, її внутрішніх характеристик у деяких рамках, що дозволяють їй слідувати до своєї мети – гомеостазу (С. 206);

***До несприяючих чинників**, що мають, відповідно, негативний вплив **на творчі** процеси, відносяться: <> виконання, особливо з примусу, адміністративних обов'язків, <> позанаукові захоплення, чи хобі, які забирають **у дослідника** левову частку і часу, і зусиль; <> виконання сімейних обов'язків, активна участь у громадському, культурному житті, інтенсивні заняття спортом. Поза сумнівом, перелічені чинники **є, насамперед, сприяючими факторами** для успішної творчості, втім, їх надлишок може і зашкодити творчому саморозвитку особистості, її повній самовіддачі творчій діяльності; (С. 251 – 252);*

***Найбільш** помітний етап творчого процесу, так би мовити, вершина **його** айсбергу (С. 251);*

*інноваційна **система, що має системний характер** (С. 93);*

*Особистість неначе **вакцинується** змінами: вони її **не лякають** та **напружують, а стимулюють та надихають** (С. 269) та ін.).*

Варто, зазначити, що найбільш дискусійні твердження в дисертації, продубльовані у навчальному посібнику «Наука і культура» та статті за авторством К.М. Кириленко у чеському часописі Moderní věda про лептонні конгломерації як фізичну сутність Бога, емоційні напруження у фізичних системах, «Великий вибух», синергетичні процеси та плазмові хмари, твердження на кшталт «рухатися у цій фазі спочатку немає куди» тощо навіть не належать К.М. Кириленко. Проте спосіб подання цього матеріалу настільки двозначний, що може скластися враження, що наведені твердження належать самій К. М. Кириленко, що посилення на справжню авторку доктора філософських наук, професора О. Щербину-Яковлеву в дисертації відсутнє.

Кириленко К.М. варто було би критичніше ставитись до змісту інкорпорованих до дисертації текстів або хоча би робити реальні посилання.

1.5. На сьогодні не встановлено нормативи щодо якісної оцінки лінгвостилістичного рівня дисертацій на здобуття наукового звання доктора наук на підставі кількості чи типу помилок, тому це питання знаходиться поза компетенцією експертизи. Характеризуємо текстуальне оформлення дисертації Кириленко К.М. як невідале та стверджуємо, що остаточний варіант тексту не піддавався науковому та літературному редагуванню; більшу частину фрагментів російськомовних джерел взагалі було перекладено автоматично (саме таке враження справляє послівний переклад).

II. АНАЛІЗ НА ЗАПОЗИЧЕННЯ

3.1. Етапи виконання аналізу.

I. Нормалізація. З тексту дисертації було вилучено структурні елементи, не суттєві з огляду на аналіз запозичень (зміст, список використаних джерел відомості про: структуру та обсяг дисертації, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, авторські публікації, апробацію результатів дослідження, експериментальну базу дослідження, особистий внесок здобувача, практичне значення одержаних результатів, додатки, описи експериментів, результати апробації навчальної дисципліни «Культура і наука» та її навчально-методичного забезпечення, і т. ін.). Для стабільної роботи Системи аналізу текстів також було видалено заголовки структурних елементів, таблиці із заголовками, рисунки та підписи до них, формули, символи грецького алфавіту, електронні адреси і т. ін.

Таким чином, обсяг нормалізованого тексту склав **271** сторінку.

II. Формування множини запитів. На основі отриманого тексту експертним методом було зроблено пошукову вибірку, до якої увійшли речення / фрагменти речень з «індикаторами» запозичення – відмінним

кольором основи, словами з літерами російської розкладки клавіатури, словами з російськими літерами, специфічно розставленими нерозривними пробілами і т. ін.). Особливу увагу було приділено реченням, які містять російські лексичні, синтаксичні та фразеологічні кальки – їх було перекладено на російську.

III. Веб-пошук. Сформовані запити було надіслано на сервіс Google Search, в результаті чого отримано множину посилань на веб-сторінки, що містять слова пошукових запитів.

IV. Формування експертного масиву. Кожну веб-сторінку з унікальним контентом було переглянуто, кожний документ, якому сторінка належить, було завантажено. З отриманої множини видалено пошуковий шум та дублів було сформовано експертний масив. До нього увійшли **65** повнотекстових документи які, на думку експертів, є найбільш ймовірними джерелами запозичень (**Додаток 2, таблиця 2.1**).

V. Нормалізація текстів експертного масиву. Всі тексти, включені до експертного масиву, було нормалізовано та конвертовано у формат txt.

VI. Порівняння. Аналізований текст та тексти експертного масиву було завантажено до Системи аналізу текстів, розробленої в Українському мовно-інформаційному фонді НАН України на основі методу N-грам (послідовностей із N елементів).

VI. Інтерпретація результатів порівняння.

(**Додаток 2**. Екранні форми Системи аналізу текстів, результатів порівняння).

3.2. Кількісна оцінка обсягу запозичень ґрунтувалась на наступних положеннях:

3.2.1. Примат тексту визначається за роком (датою) оприлюднення.

3.2.2. Праця іншого автора, з якою дисертація Кириленко К.М. має спільні фрагменти, необов'язково є джерелом запозичення – вона також може бути ланкою в ланцюгу запозичень (відтворення якого не входить до

завдань експертизи), але для розв'язання питання, винесеного на експертний розгляд, достатньо факту існування дублікату.

3.2.3. За відсутністю формальних меж цитованого тексту (лапки, в які береться цитата, ввідні конструкції («на думку», «як зазначає», «за словами» та ін.) дію посилання вважаємо обмеженою логічно завершеним, змістовно цілісним уривком, в який входить (який конститує) речення із посиланням. Іншими словами – посилання на «три сторінки» не поширюється, тому що посилання на наукове, зазвичай, авторитетне джерело має робитись виключно для підтвердження власних аргументів та висновків.

3.3. Результати аналізу на запозичення: встановлено **142** фрагменти, скопійовані з праць інших авторів; загальний обсяг запозичень (з урахуванням синонімічних замінів, вставних слів та інших авторських модифікацій) – **24 323** слова (**3 087** рядків або близько **100** стандартних сторінок (шрифт Times New Roman 14, міжрядковий інтервал – 1,5)), що у відсотковому перерахунку становить **26%** для тексту обсягом у **388** сторінки (дисертація з 7 по 394 стор. – без титульних сторінок, змісту, переліку скорочень, списку використаних джерел і додатків), **27,1%** – для нормалізованого тексту. (Додаток 2, таблиця 2.2)

ІІІ. АНАЛІЗ КОРЕКТНОСТІ ПОСИЛАНЬ НА ПУБЛІКАЦІЇ ІНШИХ АВТОРІВ

3.1. Згідно ДСТУ 3008-95 «Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення» посилання на наукові джерела є обов'язковими – їх відсутність розцінюється як плагіат.

3.2. Пункт дисертації «Внесок здобувача» було формально скопійовано з автореферату, внаслідок чого зазначені в ньому посилання на публікації автора не відповідають номерам у списку літератури.

3.3. На сьогодні поняття «некоректне посилання» не має нормативного визначення (тим більш, що «некоректність» як якість має градації), тому перевірка посилання як об'єкта, що має форму й зміст, проводилась окремо за кожним складником.

3.4. У п. «Структура та обсяг дисертації» зазначено, що список використаних джерел налічує **469** найменувань, з них **23** «іноземною мовою»).

У списку після основного тексту (С. 395 ÷ 449) зазначено **474** джерела, з яких **310** – російською мовою; **143** – українською (з них **29** – публікації самої Кириленко К.М.), **21** джерело «іноземною мовою», з яких: **7** – англійською, **8** – польською та публікації Кириленко К.М.: **2** – чеською; **4** – англійською.

З них **461** – друковані видання; **13** – електронні.

2.4. Кожному джерелу зі списку було поставлено у відповідність множину посилань у тексті дисертації (Додаток 3, таблиця 3.1).

У результаті встановлено, що **194** джерела зі списку **не мають посилань у тексті дисертації** (з них **10** – публікації Кириленко К.М.). Звісно, автор має право не посилатися на свої роботи, але в такому разі в **списку використаних джерел** ці роботи не повинні зазначатись, так само як і джерела **без посилань** у тексті.

Отже, фактична кількість джерел з посиланнями у тексті – **280**.

2.5. Посилання з вказівкою на сторінки мають лише **29** джерел, з яких: **4** – публікації Кириленко К.М. ([192]; [193]; [248]; [263]), решта – перекопійована з фрагментами праць інших авторів.

2.6. Загальна кількість посилань у тексті дорівнює **611** (відповідно, на **280** джерел). Розподіл посилань на джерела: **135** джерел мають **1** посилання; **64** джерела – **2** посилання; **27** джерел – **3** посилання; **21** джерело – **4**

посилання; **14** джерел – **5** посилань; 7 джерел – **6** посилань; 2 джерела – **7** посилань; **2** джерела – **8** посилань; **1** джерело – **10** посилань; 1 джерело – **12** посилань; **1** джерело – **29** посилань.

2.7. Кожному посиланню в тексті дисертації був приписаний один з наступних атрибутів:

«згадується» – якщо вказані лише номер посилання (з прізвищем автора або без) (*Як стверджують окремі з них [37; 67; 122; 139] і ін.; Так, з'ясовуються: – методологічна культура (В. М. Дармограй [124], П. Г. Кабанов [173], А. Н. Ходусов [412] і ін.);*);

«огляд» – стислий (від одного до кількох речень) переказ змісту (*Він (П. Друкер) називає інновацію здатністю створювати багатство за допомогою нових способів [131].*)

«переказ» – фрагмент тексту перед посиланням, оформлений як близький до тексту першоджерела переказ (*Як стверджує П. Гуревич [119], у герменевтиці (Гуссерль, Гадамер та ін.) наголошується на розумінні, сприйнятті та інтеріоризації особистістю культурних цінностей, на пошуку універсальних смислових цінностей та критеріїв в оцінці і засвоєнні нового знання шляхом багатомірного і цілісного осмислення.);*

«цитата» – фрагмент тексту, оформлений як цитата (у лапках, із зазначенням автора): як зазначає О. Коюда, «*ще не сформульоване чітке тлумачення поняття інноваційної культури та основних напрямів з її формування в Україні, повного розуміння її принципів і функцій*» [233]).

Посилання з атрибутами «згадується» і «огляд», на відміну від посилань з атрибутами «переказ» і «цитата», не вимагають ознайомлення з текстом –

достатньо прізвища автора та назви. На додачу до **194** джерел без **посилання** у **тексті дисертації**, встановлено ще **119** джерел, **посилання на які є формальним** через відсутність жодного змістовного навантаження – їх зроблено з метою збільшення кількості позицій у списку використаних джерел.

2.8. Зіставлення посилань у тексті з бібліографічним описом показало, що:

– в ініціалах та прізвищах **16** цитованих авторів зроблено помилки (на додачу до встановлених лінгвостилістичним аналізом **34** орфографічних);

– у **26** випадках виявлено невідповідність автора, зазначеного у тексті при посиланні, автору, зазначеному в списку джерел; **1** випадок – невідповідність цитованої праці.

(Додаток 3, таблиця 3.2)

2.9. Кириленко К.М. надмірно вдається до нормативно незабороненого, але науково некоректного прийому «цитовання цитованого», посилаючись не на першоджерела, а на джерела, в яких першоджерела, на її думку, процитовано. Так, фізик В. Гінзбург, (С. 42), психолог Ж. Годфруа (С. 74) цитуються з навчального посібника Т. С. Бочкарьової; педагог В. І. Гінецинський (С. 213) – з навчально-методичного посібника Г. І. Герасимова; філософ та соціолог А. Гріцанов (С. 46), економіст П. Друкер (С. 46) – зі статті О. П. Коюди; історіософ та публіцист О. Шпенглер (С. 148, 150) – з підручника культурології; фізик Н. Бор (С. 137) – з підручника О. І. Бочкарьова; психолог К. Роджерс, філософ Ф. Ніцше (С. 149), А. Маслоу (С. 279; 322) та «дехто з фізиків» (С. 154) – із власних статей, навчального посібника, фізики А. Ейнштейн, В. Гейзенберг, математик А. Пуанкаре, історик Л. М. Гумільов, філософ І. Кант та ін. (С. 138 – 139) цитуються взагалі без посилання, зі слів Кириленко К.М. («як говорив», «як зазначав»).

ВИСНОВОК:

Проведений логіко-лінгвістичний аналіз тексту дисертації К. М. Кириленко засвідчує, що:

– загальний рівень мовно-літературного опрацювання тексту низький і, на думку експертів, не відповідає вимогам, яким мають задовольняти дисертаційні праці;

– текст дисертації не характеризується стислістю, точністю, логічністю, аргументованістю; насичений бездоказовими та беззмістовними твердженнями;

– посилання на праці інших авторів та список використаних джерел не утворюють систему через високий вміст некоректних і сфальсифікованих посилань (загалом таких встановлено 313 з 474 джерел зі списку літератури);

– щонайменше **30% тексту є скопійованим матеріалом інших авторів без посилання на джерела.**

Зазначені недоліки зафіксовано в Додатках 1 – 3 та прокоментовано в тексті Експертного висновку.

ЕКСПЕРТИ:

Л. Л. Шевченко

М. В.Надутенко

С.С Ющенко

